

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

'Uit onderzoek blijkt dat jongeren onder toenemende druk staan', las ik in m'n krant. Wanneer we het in deze dienst over het thema 'Toekomst' hebben, klinkt dit zorgelijk. De jeugd *is* immers onze toekomst.

'Forse emotionele problemen, angsten, piekeren en depressieve gevoelens' - het neemt allemaal tóe. Oorzaak: de druk door schoolwerk. 'Ze lopen op hun tenen om te voldoen aan de hoge verwachtingen.' De druk waaronder ze leven is namelijk 'het toegenomen belang dat door jongeren, hun ouders en de maatschappij in het algemeen gehecht wordt aan het behalen van een zo hoog mogelijk opleidingsniveau.'

We stonden van de week snoeihout te versnipperen met behulp van mijn vaders hakselaar en hij liep op een gegeven moment vast: ik had de zware messenwals en de drukplaat te strak op elkaar afgesteld, en dan loopt alles vast. Bij té veel druk - en dat treft zo langzamerhand de hele samenleving - loopt alles vast.

Een ander voorbeeld las ik ergens: iemand die schreef hoe alle doemscenario's aangaande klimaat verlamdend werken. Je schiet veel meer op met kleinere, positief gestemde acties die voor mensen te hanteren zijn, dan komen ze wel in beweging.

Koningin Elizabeth van Engeland zei over haar geloof, dat het steeds meer is geworden een 'gaan zien hoe waardevol het is als kleine dingen gedaan worden met veel liefde, door wie dan ook, en wat diegene ook maar gelooft'.

Ik maak me sterk dat het in haar eigen jeugd én ook voor haar eigen kinderen vele male strénger is geweest, maar uit de mond van een wijs geworden vrouw klinkt het als een gegroeid inzicht dat te veel druk en te hoge eisen niet werken.

Kan dat van betekenis zijn voor hoe we tegen de toekomst aankijken? Voor toekomst*perspectief*?

Hoe haal je daar de druk af die er kennelijk op ligt, zónder dat je de toekomst 'op z'n beloop laat'? Hoe werken we aan een goede toekomst zonder dat we ons verbeelden dat alles 'maakbaar' is? Hoe ontspannen we zonder dat we ervan maken: 'na ons de zondvloed'?

Ik moet zeggen: als je het verhaal van Jona een beetje vanuit deze vragen probeert te lezen, dan zie je al die verschillende opties langskomen.

Eerst wil hij van geen verantwoordelijkheid weten. God roept hem. Hij moet naar de grote stad Ninevé om daar te zeggen dat het zó niet langer kan. Er is ten hemel schreiend kwaad en je bent méns om dat aan te kaarten.

Jona weet niet hoe snel hij weg moet vliegen - zijn naam betekent 'duif' - maar hij is hier geen vredesduif en ook geen postduif, althans geen goeie die een bericht te bestemder plaatse brengt.

Hij vlucht in tegenovergestelde richting, duikt diep weg voor zijn verantwoordelijkheid, duikt een haven in, een schip in en uiteindelijk diep in het ruim ervan sluit hij zijn ogen voor de wereld in een diepe slaap.

Maar de onrust over zijn roeping is daarmee niet weg. Het stormt. In zijn geweten en op zee., daar zorgt onze lieve Heer wel voor. Niet voor niets is in de Bijbelse taal het woord voor ‘wind’ hetzelfde als dat voor ‘geest’: zijn Geest blijft op de onze inwerken, of je wil of niet - daar ben je méns voor!

Namens onze lieve Heer vragen de andere schepelingen naar hem: ‘Wie ben jij eigenlijk? Waar komt deze storm, deze onrust, vandaán denk je? Heeft het met jou te maken? Wat is je taak, waar kom je vandaan, in wat voor wereld ben je geboren, bij welke gemeenschap van mensen hoor je?’

Als je goed naar die vragen luistert, zijn het de meest wezenlijke vragen die je maar gesteld kunt krijgen. Vragen naar wie je bent, wat je taak in dit leven is en of je wel op de goede weg bent.

Jona antwoordt eerlijk. Maar de schepelingen *schrikken* als hij meldt dat hij van zijn goddelijke opdracht is weggelopen. Want net als hun schip door de storm, kan een leven daardoor uit evenwicht raken en omslaan - en dan zijn ook ánderen: zij! - de sigaar. Je bent niet in je ééntje méns, je bent met anderen in deze wereld betrokken.

Dat laatste ziet Jona anders. ‘Zet me maar overboord, dan zal die storm wel gaan liggen’. Zoals hij aan het einde van het verhaal als een heuse dramaqueen tegen God zal zeggen: ‘ik wil liever dood dan leven’, zo wil hij ook hier van zijn verantwoordelijkheid afhaken.

En let op: die zeelieden hebben er in die vliegende storm voor hun eigen hachje álle belang bij deze rare gast snel overboord te jonassen. Maar - ik zou bijna zeggen: de *schatten* - proberen toch nog eerst naar de kant te roeien om Jona af te zetten en zo in leven te houden. Pas als dat niet lukt zetten ze hem met veel excuses aan onze lieve Heer overboord - en de storm bedaart, de onrust is weg.

Het is hun zaak niet meer. Maar God laat niet los. Ninevé moet nog steeds van het kwaad verlost worden. Hij stuurt een grote vis die Jona opslokt en hem zo - als een ark van Noach - voor een vervolg redt.

Die vis is om zo te zeggen een ‘binnenkamer’. Een kerkje of kapelletje ergens op het platteland waar je in de vakantie eens even stil gaat zitten om tot jezelf te komen. Je te openen voor je taak, je over te geven aan diepe rust - die een *bron* kan zijn.

Jona wordt er herboren, hij vindt op de bodem van zijn hart psalmen die hij allemaal door elkaar citeert, maar de strekking is dat een mens niet voor de ondergang bestemd is, maar om het te redden in het leven. God is daar de kracht achter.

Dit is dus het wegvluchten voor onze roeping - voor onze verantwoordelijkheid. En die mogelijkheid wordt door de vasthoudendheid - en vindingrijkheid mogen we wel zeggen - van onze lieve Heer - de pas afgesneden.

Maar wat dan? Dan toch maar onze roeping dodelijk ernstig nemen? God zien als het strenge, veeleisende ‘Geweten’, dat ons nu eenmaal flink onder druk zet, omdat het anders een puinhoop wordt?

In hoofdstukje 3 zien we een Jona die dít nu als zijn ‘beeld van god’ heeft gekozen. ‘God heeft het oordeel klaar, ja, hij is een strenge god en heeft de strafmaat al bepaald’. Hoewel de stad drie dagreizen groot is, vindt hij eentje wel genoeg. Hij neemt níet de moeite werkelijk tot het *hart* van de stad door te dringen.

Bovendien vertelt hij maar de *helft* van de boodschap: de straf. Anders gezegd: hij oefent alleen maar de grootst mogelijke *druk* uit, geeft geen perspectief. ‘Nog veertig dagen en dan wordt de stad ondersteboven gekeerd.’

Gaat dat werken? Of loopt dat vast zoals m’n hakselaar, zoals de jongeren die onder druk staan?

Is er dan toch alléén maar de keuze: óf weglopen óf alles onder gigantische druk zetten?

En dan gebeurt het wonder. Ninevé wordt inderdaad ondersteboven gekeerd - door *de mensen zélf*. Men keert om! ‘De inwoners van Ninevé *geloven* God’ staat er! De koning zet zijn kroon af. Men houdt op met eten en drinken om zich te bezinnen op dit gezamenlijke kéeerpunt.

‘Misschien’, zeggen ze, ‘keert Gód zich van zijn kwade gedachte af wanneer wij ons van ons kwaad afkeren’. Zij gelóven dat een omkeer mogelijk is. Ook bij God. Dat *druk* niet het laatste woord heeft. Dat er werkelijk een uitweg bestaat, die geen *vlucht* is maar ook geen ‘leven onder permanente, gigantische druk’ is. Een toekomst die ópen ligt. Dat niet *druk* maar *genade* ons wil redden.

Jona wil daar niet aan, vertelt het laatste stukje. Als *hij* niet mag weglopen dan mogen de *Ninevéërs* er ook niet mee weggkomen. Hij is kwaad, heel kwaad. Cynisch veroordeelt hij Gods ‘omkeer’, “ach ja, ik zei het toch, als puntje bij paaltje komt, strijkt U weer met de hand over uw hart. Ik vind dat geen leven, voor mij hoeft het zo niet”.

Hij gaat in de schaduw zitten van z’n eigen afdakje - zijn *eigen hemel* moet je eigenlijk zeggen. En laat dat nu tenslotte precies het punt zijn: niet óns Godsbeeld - geprojecteerd op de hemel - heeft het laatste woord; ‘die wij God noemen maar niet in onze macht hebben’ valt daar niet mee samen.

Er komt een ander afdakje tegen de felle stekende zon, een ‘wonderboom’, door Gód zelf gemaakt. Maar een nacht later ook weer door God verdord, voor het laatste lesje wijsheid.

Jona is weer kwaad - koning Charles met z’n pennen is er niets bij - Jona is kwaad over het verlies van zijn schaduwrijke boom, die in één dag opkwam en weer verdorde.

Dan stelt God hem de vraag: ‘Heb jij verdriet over het verlies van deze “ééndagsboom”? Terecht! Zou *ik* dan geen verdriet mogen hebben over het verlies van een stad vol mensen en dieren, die het ook niet allemaal zo precies - zo zwart-wit - wéten, maar van wie ik wél wil houden?’

Laten we ons verwonderen en ‘gaan zien hoe waardevol het is als kleine dingen gedaan worden met veel liefde, door wie dan ook, en wat diegene ook maar gelooft’...

Moge het zo zijn - Amen.